

AUTOR

mgr Agata Krzemińska

a.krzeminska@aon.edu.pl

Wydział Zarządzania i Dowodzenia, AON

PAŃSTWOWA STRAŻ POŻARNA W DZIAŁANIACH POZA GRANICAMI KRAJU

Słowa kluczowe: Państwowa Straż Pożarna, grupy ratownicze, INSARAG, działania ratownicze, akcja poszukiwawczo-ratownicza

Wstęp

Polska jako aktywny członek społeczności międzynarodowej wnosi istotny wkład w budowanie światowego pokoju i bezpieczeństwa. W ciągu minionych kilkudziesięciu lat polscy żołnierze, funkcjonariusze oraz personel cywilny, narażając swoje życie i zdrowie w imieniu ojczyzny, podejmowali (i podejmują) działania zmierzające do zaprowadzenia pokoju oraz zapewnienia bezpieczeństwa ludziom narażonym na sytuacje kryzysowe wynikające zarówno z konfliktów zbrojnych, jak i katastrof, czy klęsk żywiołowych.

Intensywny rozwój cywilizacyjny, zmiany klimatu i związane z nimi gwałtowne, naturalne zjawiska przyrodnicze skutkują wzrostem liczby oraz rozmiarów katastrof i klęsk żywiołowych. Stanowią one zagrożenie na szeroką skalę dla życia i zdrowia ludzkiego. W obliczu tego typu zjawisk, często nawet transgranicznych, ogromnego znaczenia nabiera wsparcie i bezpośrednia pomoc międzynarodowa. W ostatnim ćwierćwieczu można zaobserwować zintensyfikowanie zaangażowania Rzeczypospolitej Polskiej w misje niesienia pomocy państwom dotkniętym katastrofami i klęskami żywiołowymi w zakresie wsparcia działań ratowniczych, poszukiwawczych i humanitarnych. Wykonywanie tego rodzaju zadań zleca się grupom ratowniczym Państwowej Straży Pożarnej (PSP).

Celem niniejszej publikacji jest scharakteryzowanie udziału funkcjonariuszy Państwowej Straży Pożarnej w działaniach ratowniczych, akcjach poszukiwawczo-ratowniczych oraz akcjach humanitarnych poza granicami Polski. Ponadto poprzez scharakteryzowanie Państwowej Straży Pożarnej, przedstawienie genezy działań polskich strażaków poza granicami kraju oraz opis działań grup ratowniczych PSP w wybranych państwach autor ma na celu ukazać wysoką rangę wkładu Państwowej

Straży Pożarnej w niesienie pomocy ludziom dotkniętym katastrofami i klęskami żywiołowymi nie tylko w kraju, lecz także za granicą.

Państwowa Straż Pożarna – definicja, zadania, struktura

Przełom lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych XX wieku w Polsce, w obliczu zmian ustrojowych, politycznych i gospodarczych oraz wzrostu różnorodnych zagrożeń, unaocznili potrzebę dokonania zmian w systemie ochrony przeciwpożarowej. W związku z tym w 1988 roku rozpoczęły się prace nad wprowadzeniem systemowych rozwiązań prawno-organizacyjnych dotyczących szeroko pojmowanego ratownictwa. W pracach tych uczestniczyli przedstawiciele komend straży pożarnych, szkół pożarniczych, związków zawodowych oraz środowisk naukowych. Wynikiem tych działań było opracowanie i skierowanie do Sejmu projektów dwóch ustaw: o ochronie przeciwpożarowej i o Państwowej Straży Pożarnej¹.

Aktem prawnym normującym w Polsce organizację i zadania Państwowej Straży Pożarnej jest *Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 roku o Państwowej Straży Pożarnej*, zgodnie z którą PSP jest to zawodowa, umundurowana i wyposażona w specjalistyczny sprzęt formacja, której przeznaczeniem jest walka z pożarami, klęskami żywiołowymi oraz innymi miejscowymi zagrożeniami².

Państwowa Straż Pożarna jest czołową służbą w ogólnokrajowym systemie organizacji działań ratowniczych, której zlecono między innymi zadanie zbudowania Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego (KSRG)³. Celem tego systemu jest ochrona życia, zdrowia, mienia i środowiska poprzez walkę z pożarami oraz innymi klęskami żywiołowymi, ratownictwo chemiczne, techniczne, medyczne, ekologiczne, a także poprzez współpracę z jednostkami Państwowego Ratownictwa Medycznego oraz systemem powiadamiania ratunkowego⁴. KSRG (powstał w 1991 roku, a zaczął funkcjonować od 1995 roku) stanowi integralną część

---

1 Por. http://www.straz.gov.pl/panstwowa_straz_pozarna/utworzenie_panstwowej_strazy_pozarnej [dostęp: 18.05.2016].

2 Por. *Ustawa z dn. 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej*, Dz. U. z 1991 r., nr 88, poz. 400, z poz. zm., art. 1, ust. 1.

3 Por. J. Skoczylas, *Prawo ratownicze*, wydanie 2, LexisNexis, Warszawa, 2011, s. 300.

4 Por. B. Kogut, *Krajowy System Ratowniczo-Gaśniczy. Aspekty prawne*, [w:] J. Konieczny, M. Schroeder (red.), *Krajowy System Ratowniczo-Gaśniczy w latach 1995-2015. Postępy organizacyjno-prawne, logistyczne i taktyczno-ratownicze*, Garmond Oficyna Wydawnicza, Poznań, 2015, s. 24.

bezpieczeństwa wewnętrznego państwa, obejmującą prognozowanie, rozpoznawanie i zwalczanie pożarów, klęsk żywiołowych i innych zagrożeń. W systemie tym skupiono jednostki ochrony przeciwpożarowej, inne służby, inspekcje, stráže, instytucje oraz organy administracji, które dobrowolnie w drodze umowy cywilnoprawnej wyraziły zgodę na współdziałanie w akcjach ratowniczych⁵.

Formacja Państwowej Straży Pożarnej podlega Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Administracji, a do jej jednostek organizacyjnych zalicza się:

- Komenda Główna (KG);
- komendy wojewódzkie;
- komendy powiatowe (miejskie);
- Szkoła Główna Służby Pożarniczej oraz pozostałe szkoły (Centralna Szkoła Państwowej Straży Pożarnej w Częstochowie, szkoły aspirantów w Poznaniu i Krakowie, Szkoła Podoficerska w Bydgoszczy⁶);
- jednostki badawczo-rozwojowe;
- Centralne Muzeum Pożarnictwa⁷.

Należy zwrócić uwagę, iż zarówno komendy powiatowe, jak i miejskie posiadają jednakową pozycję w strukturze PSP. Oznacza to, że nie istnieje między nimi zależność hierarchiczna⁸.

Organy PSP dzielą się adekwatnie do podziału administracyjnego Polski, a mianowicie:

- organ centralny – Komendant Główny PSP podległy Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Administracji; jest centralnym organem administracji rządowej w sprawach organizacji KSRG oraz ochrony przeciwpożarowej; osobę na tę funkcję spośród oficerów Państwowej Straży Pożarnej powołuje i odwołuje Prezes Rady Ministrów na wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji⁹;
- organy wojewódzkie – komendanci wojewódzcy PSP;
- organy powiatowe (miejskie) – komendanci powiatowi (miejscy) PSP.

Organami Państwowej Straży Pożarnej są również komendanci szkół pożarniczych, dyrektor Centrum Naukowo-Badawczego Ochrony

---

5 Por. *Ustawa z dn. 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej*, Dz. U z 1991 r., nr 81, poz. 351, art. 2, pkt 4.

6 Por. B. Kogut, *Krajowy...*, s. 301.

7 Por. *Ustawa z dn. 24 sierpnia 1991 r. o ochronie...*, art. 8 pkt 1.

8 Por. J. Skoczylas, *Prawo...*, s. 301.

9 Por. *Ustawa z dn. 24 sierpnia 1991 r. o ochronie...*, art. 9.

Przeciwpozarowej w Józefowie oraz dyrektor Centralnego Muzeum Pożarnictwa w Mysłowicach¹⁰.

Funkcjonariuszy pożarnictwa pełniących służbę w PSP nazywa się inaczej strażakami¹¹. Mogą nimi zostać niekarani za przestępstwa obywatele Polski, którzy korzystają z pełni praw publicznych i posiadają co najmniej średnie wykształcenie oraz zdolność psychofizyczną do pełnienia tej służby¹².

Państwowa Straż Pożarna ma za zadanie:

- rozpoznawać zagrożenia pożarowe oraz inne miejscowe zagrożenia;
- organizować i prowadzić akcje ratownicze podczas pożarów, klęsk żywiołowych lub też likwidacji miejscowych zagrożeń;
- wykonywać pomocnicze specjalistyczne czynności ratownicze podczas klęsk żywiołowych lub likwidacji miejscowych zagrożeń przez inne służby ratownicze;
- kształcić kadry na potrzeby PSP oraz innych jednostek ochrony przeciwpożarowej i powszechnego systemu ochrony ludności;
- nadzorować przestrzeganie przepisów przeciwpożarowych;
- prowadzić prace naukowo-badawcze dotyczące ochrony przeciwpożarowej oraz ochrony ludności;
- współpracować z Szefem Krajowego Centrum Informacji Kryminalnych w zakresie niezbędnym do realizacji jego zadań ustawowych¹³.

W kontekście problematyki niniejszej publikacji należy podkreślić zadania PSP związane z prowadzeniem działań ratowniczych poza granicami kraju, a mianowicie:

- *współdziałanie ze strażami pożarnymi i służbami ratowniczymi innych państw oraz ich organizacjami międzynarodowymi na podstawie wiążących Rzeczpospolitą Polską umów międzynarodowych oraz odrębnych przepisów;*
- *realizację innych zadań wynikających z wiążących Rzeczpospolitą Polską umów międzynarodowych na zasadach i w zakresie w nich określonych¹⁴.*

Współpraca międzynarodowa Państwowej Straży Pożarnej – podstawy prawne, organizacja

---

10 Por. J. Skoczylas, *Prawo...*, s. 302.

11 Por. *Ustawa z dn. 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej...*, art. 1 pkt 3.

12 Por. tamże, art. 28 pkt 1.

13 Por. *Ustawa z dn. 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej...*, art. 1 ust. 2 pkt. 1-7.

14 Tamże, art. 1 ust. 2 pkt. 8-9.

Organizację działań poza granicami kraju oraz związany z nią zakres zadań reguluje rozdział 5a ustawy o Państwowej Straży Pożarnej oraz *Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 października 2005 roku w sprawie warunków i trybu delegowania strażaków Państwowej Straży Pożarnej do pełnienia służby poza granicą państwa oraz sposobu i organizacji działania grupy ratowniczej*. Zgodnie z zapisami Ustawy, strażacy PSP mogą zostać delegowani (za ich pisemną zgodą) do pełnienia służby poza granicami Polski w grupie ratowniczej utworzonej w celu udziału w działaniach ratowniczych, akcji poszukiwawczo-ratowniczej, akcji humanitarnej lub też szkoleniu i ćwiczeniach ratowniczych¹⁵. Grupa ratownicza wykonująca działania poza granicami kraju podlega Komendantowi Głównemu Państwowej Straży Pożarnej w stopniu niezastrzeżonym do kompetencji organów organizacji międzynarodowej lub państwa organizującego zagraniczne przedsięwzięcie¹⁶.

Przebywając na terytorium obcego państwa, strażacy wchodzący w skład grupy ratowniczej podlegają przepisom prawnym obowiązującym w Polsce, jednakże zobowiązani są przestrzegać prawa państwa przyjmującego oraz prawa międzynarodowego (wiążącego Polskę)¹⁷.

Skład grupy ratowniczej i jej wewnętrzna struktura uzależnione są od potrzeb zgłaszanych przez stronę potrzebującą pomocy lub organizację międzynarodową koordynującą działania ratownicze. Grupa taka, w zależności od przewidywanych do realizacji zadań, może nie posiadać wydzielonych zespołów lub w jej skład mogą wchodzić następujące zespoły:

- dowodzenia i koordynacji;
- ratownicze;
- zabezpieczenia logistycznego.

Strażacy biorący udział w grupie ratowniczej podlegają bezpośrednio jej dowódcy¹⁸. Dowódca grupy ratowniczej po przybyciu do kraju przyjmującego grupę ratowniczą ma obowiązek skontaktować się z przedstawicielem polskiej placówki dyplomatycznej oraz właściwym organem państwa przyjmującego bądź organizacji międzynarodowej, której podporządkowana jest grupa ratownicza. Ponadto dowódca ma za zadanie skierować oficera łącznikowego do lokalnego sztabu akcji, który określa zakres zadań grupy ratowniczej. O zakończeniu działań i powrocie grupy

---

15 Por. tamże, art. 49b ust. 1.

16 Por. tamże, art. 49f ust. 1.

17 Por. tamże, art. 49d.

18 Por. *Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 października 2005 r. w sprawie warunków i trybu delegowania strażaków Państwowej Straży Pożarnej do pełnienia służby poza granicą państwa oraz sposobu i organizacji działania grupy ratowniczej*, § 10 i § 11.

ratowniczej do kraju decyduje Komendant Główny PSP na podstawie raportów z działań grupy, które dowódca musi składać do krajowego punktu kontaktowego minimum 2 razy na dobę¹⁹.

Działania międzynarodowe, w których biorą udział grupy ratownicze, są najczęściej inicjowane przez organizacje, unie, stowarzyszenia i sojusze międzynarodowe, dla których udzielanie wszechstronnej i bezinteresownej pomocy jest jednym z najważniejszych zadań. Aby działania podejmowane w ramach organizacji międzynarodowych były skuteczne, niezbędne okazało się tworzenie zintegrowanych systemów organizacji i koordynacji pomocy międzynarodowej. Powstają więc i doskonalone są swoiste mechanizmy, procedury oraz instrumenty postępowania, które muszą być respektowane przez przystępujące do nich państwa²⁰.

Polska największą aktywnością odznacza się, działając w Unii Europejskiej (UE), Organizacji Narodów Zjednoczonych (ONZ) i Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego (NATO). Jako członek Unii Europejskiej aktywnie działa w unijnym Mechanizmie Ochrony Ludności (MOL), który utworzono decyzją Rady UE z dnia 23 października 2001 roku²¹. Ustanowiony mechanizm wspólnotowy ma za zadanie ułatwić współpracę państw członkowskich w zakresie wsparcia ochrony ludności. Cel działania MOL zdefiniowano jako: [...] *wzmocnienie współpracy między Unią a państwami członkowskimi i ułatwienie koordynacji w obszarze ochrony ludności w celu zwiększenia skuteczności systemów zapobiegania klęskom żywiołowym i katastrofom spowodowanym przez człowieka, zapewnienia gotowości na ich wystąpienie i reagowania na nie*²².

Mechanizm jako narzędzie w rękach wspólnoty ma służyć podniesieniu poziomu bezpieczeństwa w obliczu zagrażających katastrof naturalnych, technologicznych, ekologicznych czy radiologicznych. Ponadto mechanizm pełni funkcję skutecznego środka zapewniającego integrację służb ratowniczych państw Europy, a nawet może być

---

19 Por. tamże, § 12.

20 Por. S. Wojta, *Międzynarodowe działania ratownicze jednostek Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego*, [w:] J. Konieczny, M. Schroeder (red.), *Krajowy...*, s. 480.

21 *Decyzja Rady 2001/792/WE, Euratom z dnia 23 października 2001 r. ustanawiająca mechanizm wspólnotowy ułatwiający wzmocnioną współpracę w interwencjach wspierających ochronę ludności.*

22 *Decyzja Wykonawcza Komisji z dnia 16 października 2014 r. ustanawiająca zasady wdrażania decyzji Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1313/2013/UE w sprawie Unijnego Mechanizmu Ochrony Ludności oraz uchylająca decyzje Komisji 2004/277/WE, Euratom oraz 2007/606/WE, Euratom, pkt. 1.*

stosowany jako wsparcie operacji reagowania kryzysowego. W ramach Unijnego Mechanizmu Ochrony Ludności współpracują nie tylko państwa członkowie, ale również państwa kandydujące oraz kraje Europejskiego Obszaru Gospodarczego niebędące członkami UE²³.

Partycypacja Polski w MOL (od 2003 roku) dała ekspertom Państwowej Straży Pożarnej możliwość brania udziału w systemach:

- szkoleniowym – organizowanym i finansowanym przez Komisję Europejską, którego celem jest przygotowanie narodowych ekspertów do udziału w międzynarodowych misjach ratowniczych;
- wymiany ekspertów – finansowanym ze środków unijnych, umożliwiającym poznanie systemów funkcjonujących w poszczególnych państwach MOL oraz wymianę doświadczeń z obszaru ochrony ludności²⁴.

Mechanizm Ochrony Ludności oparty jest na strukturze złożonej z Centrum Koordynacji Reagowania Kryzysowego (ang. *Emergency Response Coordination Center* – ERCC), Europejskiej Zdolności Reagowania Kryzysowego (ang. *European Emergency Response Capacity* – EERC) w formie dobrowolnej puli wcześniej zgłoszonych zdolności państw członkowskich, wyszkolonych ekspertów, Wspólnego Systemu Łączności i Informacji w Sytuacjach Nadzwyczajnych (ang. *The Common Emergency Communication and Information* – CECIS) zarządzanego przez Komisję oraz punktów kontaktowych w państwach członkowskich²⁵.

Przeznaczeniem Centrum Koordynacji Reagowania Kryzysowego jest zapewnienie całodobowej, siedem dni w tygodniu (24/7), zdolności operacyjnej. Ponadto ERCC służy państwom członkowskim i Komisji w realizacji celów unijnego mechanizmu²⁶. Każde państwo członkowskie wyznacza krajowy punkt kontaktowy dla ERCC, dostępny 24 godziny na dobę przez siedem dni w tygodniu. Rolę polskiego punktu kontaktowego pełni Krajowe Centrum Koordynacji Ratownictwa i Ochrony Ludności Komendy Głównej Państwowej Straży Pożarnej²⁷.

W celu zagwarantowania komunikacji między państwami członkowskimi MOL oraz między państwami członkowskimi i ERCC utworzono Wspólny System Łączności i Informacji w Sytuacjach

---

23 Por. http://www.straz.gov.pl/panstwowa_straz_pozarna/europejska_ochrona_ludnosci_w_tym_mechanizm_ochrony_ludnosci [dostęp: 02.06.2016].

24 Por. tamże.

25 Por. *Decyzja Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1313/2013/EU z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie Unijnego Mechanizmu Ochrony Ludności*, pkt. 10.

26 Por. tamże, art. 7.

27 Por. tamże.

Nadzwyczajnych CECIS. Platforma ta stanowi bazę danych o możliwościach państw partnerskich w zakresie pomocy międzynarodowej oraz pełni funkcję portalu wymiany informacji podczas delegowania konkretnych sił do działań ratowniczych oraz koordynowania działań ratowniczych²⁸. PSP posiada następujące moduły ratownicze zarejestrowane w CECIS:

- 1 moduł średniej grupy poszukiwawczo-ratowniczej przeznaczonej do działań na terenach miejskich (MUSAR);
- 1 moduł ciężkiej grupy poszukiwawczo-ratowniczej przeznaczonej do działań na terenach miejskich (HUSAR);
- 2 moduły pomp wysokiej wydajności (HCP);
- 1 moduł wykrywania skażeń chemicznych, biologicznych, radiologicznych i jądrowych oraz pobierania próbek (CBRN);
- 3 moduły gaszenia pożarów lasów z ziemi, z użyciem pojazdów (GFFV)²⁹.

W strukturach Organizacji Narodów Zjednoczonych koordynacją działań podczas sytuacji kryzysowych zajmuje się Biuro ONZ ds. Koordynacji Pomocy Humanitarnej (ang. *United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs* – UN OCHA, OCHA). Za misję OCHA uznaje się mobilizowanie społeczności międzynarodowej i organizowanie pomocy humanitarnej oraz koordynowanie działań wielu aktorów międzynarodowych i krajowych³⁰. Zapleczem eksperckim dla OCHA jest mechanizm ekspercki Narodów Zjednoczonych ds. oceny i koordynacji działań w przypadku wystąpienia kryzysów humanitarnych (ang. *United Nations Disaster Assessment and Coordination* – UNDAC). W ramach tego mechanizmu około 250 ekspertów z całego globu wymienia się wiedzą, umiejętnościami i doświadczeniem wykorzystywanym w czasie katastrof i kryzysów. Polska dołączyła do UNDAC w styczniu 2011 roku, a tym samym uzyskała możliwość szkolenia i wysyłania swoich ekspertów do struktur tego mechanizmu³¹.

Celem unifikacji procedur i zasad działań poszukiwawczo-ratowniczych powołano, w ramach UN OCHA, Międzynarodową Grupę Doradczą ds. Poszukiwania i Ratownictwa (ang. *International Search and Rescue Advisory Group* – INSARAG), która swym działaniem obejmuje cały świat. Genezę INSARAG należy wiązać z trzęsieniem ziemi w Armenii

28 Por. <http://psp.opole.pl/uploads/info-o-ppsp-na-xx-lecie.pdf> [dostęp: 02.06.2016].

29 http://www.straz.gov.pl/panstwowa_straz_pozarna/europejska_ochrona_ludnosci_w_ty_m_mechanizm_ochrony_ludnosci [dostęp: 02.06.2016].

30 Por. http://www.unic.un.org/pl/pomoc_humanitarna/ocha.php [dostęp: 02.06.2016].

31 Por. <https://www.polskapomoc.gov.pl/UNDAC,-,mechanizm,eksperscki,Narodow,Zjednoczonych,1355.html>.

zimą 1988 roku. Do tego potrzebującego pomocy kraju dotarło wiele grup ratowniczych, z których większa część nie była odpowiednio przygotowana do prowadzenia działań. Grupy różniły się pod wieloma względami – począwszy od liczebności, a na umiejętnościach skończywszy. Władze lokalne nie dały rady skoordynować tak dużej liczby zagranicznych ratowników, tym bardziej, że nie istniały żadne procedury do tego przeznaczone. To doświadczenie przyczyniło się do powstania INSARAG, co nastąpiło w 1991 roku. Międzynarodowi eksperci opracowali swego rodzaju podstawę tworzenia, funkcjonowania i działania grup poszukiwawczo-ratowniczych (GPR) w przypadku trzęsienia ziemi – Wytyczne INSARAG³². Państwowa Straż Pożarna od początku brała aktywny udział w różnych przedsięwzięciach INSARAG – ćwiczeniach, warsztatach, szkoleniach. Owocem tego było utworzenie początkowo dwóch, a w chwili obecnej pięciu GPR³³.

Wytyczne INSARAG z jednej strony stanowią poradnik dla kraju dotkniętego katastrofą powodującą zawalenia się obiektów, a z drugiej zbiór zasad dla międzynarodowych grup poszukiwawczo-ratowniczych reagujących na prośbę poszkodowanego kraju. W wytycznych określono także rolę odgrywaną przez ONZ dla krajów objętych katastrofą w koordynowaniu działań na miejscu zdarzenia. Jest to dokument określany mianem „żywego”, gdyż jest ciągle aktualizowany w wyniku doświadczeń międzynarodowych działań, na podstawie których doskonalą się zasady prowadzenia działań ratowniczych³⁴.

INSARAG prowadzi działalność ciągłą – pomiędzy katastrofami ma na celu podnosić poziom świadomości na temat udzielania międzynarodowej pomocy poszukiwawczo-ratowniczej, a w trakcie katastrof daje gwarancję, że międzynarodowe zespoły poszukiwawczo-ratownicze (USAR) są w stanie efektywnie współdziałać, czyli dostarczyć skoordynowaną pomoc ratowniczą dzięki zastosowaniu Wytycznych INSARAG³⁵.

Międzynarodowe zespoły USAR, Grupy USAR to grupy poszukiwawczo-ratownicze – siły reagowania kraju, w którym wystąpiła katastrofa lub siły społeczności międzynarodowej, które mają za zadanie

---

32 Por. M. Kędra, *GPR według INSARAG*, Przegląd pożarniczy. Miesięcznik Państwowej Straży Pożarnej, nr 5/2014, s. 16.

33 Por. T. Gartowski, *Rozwój polskich grup poszukiwawczo-ratowniczych w ramach Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego w latach 1944-2014*, [w:] J. Konieczny, M. Schroeder (red.), *Krajowy...*, s. 510.

34 Por. Biuro ds. Koordynacji Pomocy Humanitarnej, Sekcja wsparcia koordynacji działań w terenie (Sekretariat INSARAG), *INSARAG: wytyczne i metodologia*, lipiec 2006, s. 9, http://www.straz.gov.pl/data/other/insarag_wyt.pdf [dostęp: 03.06.2016].

35 Por. tamże, s. 1.

prowadzić działania poszukiwawcze i ratownicze w zawałonych obiektach³⁶. W skład Grup wchodzi specjaliści różnych dziedzin, gdyż ratownicy mogą natknąć się na złożone problemy podczas prowadzenia akcji. Aby GPR danego kraju została włączona w struktury Międzynarodowej Grupy Doradczej ds. Poszukiwania i Ratownictwa musi spełnić specjalne wymagania stawiane przez INSARAG, które są sprawdzane w procesie certyfikacji, po której grupa może uzyskać status międzynarodowej GPR.

Proces certyfikacji polegający na ocenie spełnienia przez daną grupę poszukiwawczo-ratowniczą wymagań określonych w Wytocznych INSARAG to proces klasyfikacji zewnętrznej IEC (ang. *INSARAG External Classification*). Polska Ciężka Grupa Poszukiwawczo-Ratownicza PSP – HUSAR – przeszła pozytywnie proces IEC na terenie Ośrodka Szkolenia Poligonowego Wojsk Lądowych w Żaganiu, w wyniku czego 9 kwietnia 2009 roku otrzymała certyfikat USAR (USAR to międzynarodowa GPR, w skład której wchodzi certyfikowane grupy, takie jak HUSAR, zwana inaczej USAR Poland, HUSAR Poland). Certyfikat INSARAG przyznawany jest maksymalnie na 5 lat. Po upływie tego czasu dana GPR musi przejść proces recertyfikacji IER (ang. *INSARAG External Reclassification*) będącej niezbędnym warunkiem utrzymania przyznanego poziomu grupy poszukiwawczo-ratowniczej³⁷. Recertyfikacja uprawnień HUSAR Poland miała miejsce w dniach 9-12 kwietnia 2014 roku również na terenie Ośrodka Szkolenia Poligonowego Wojsk Lądowych Żagań w ramach ćwiczeń „IER 2014”³⁸. Rysunek 1 stanowi certyfikat potwierdzający pozytywnie zakończony proces IER przez Ciężką Specjalistyczną Grupę Poszukiwawczo-Ratowniczą USAR Poland.

Polska aktywnie uczestniczy w działaniach związanych z reagowaniem na katastrofy i klęski żywiołowe nie tylko w ramach UE i ONZ, lecz także jako aktywny członek NATO, czynnie uczestniczy w przedsięwzięciach organizowanych i koordynowanych przez utworzone w 1998 roku Euroatlantyckie Centrum Reagowania Kryzysowego, zwane inaczej Euroatlantyckim Ośrodkiem Koordynacji Reagowania w Przypadku Katastrof (ang. *Euro-Atlantic Disaster Response Coordination Centre – EADRCC*). EADRCC zajmuje się odbieraniem próśb o pomoc od państw dotkniętych katastrofami w obszarze euroatlantyckim oraz koordynowaniem udzielania pomocy przez państwa NATO i kraje

---

36 Por. tamże, s. 18.

37 Por. M. Kędra, *GPR...*, s. 17-18.

38 Por. <http://warszawa-straz.pl/index.php/specjalizacje/1092-16-04-2014-recertyfikacja-uprawnien-insarag-ciezkiej-specjalistycznej-grupy-poszukiwawczo-ratowniczej-husar-poland> [dostęp: 03.06.2016].

partnerskie Sojuszu. W tym celu pracuje w trybie 24/7. EADRCC prowadzi również współpracę z centrami reagowania kryzysowego innych organizacji³⁹. Zadaniem Centrum EADRCC jest również wymiana informacji pomiędzy krajami NATO i partnerami Sojuszu dotyczących katastrof. W tym celu organizuje seminaria poświęcone analizie dotychczasowych organizowanych przez NATO interwencji. Ważną działalnością EADRCC jest organizowanie międzynarodowych ćwiczeń sprawdzających mechanizmy zarządzania międzynarodową pomocą ratowniczą⁴⁰. W tego typu ćwiczeniach biorą udział strażacy Państwowej Straży Pożarnej, np. w ćwiczeniu „GEORGIA 2012” czy „UKRAINA 2015”.

Euroatlantycki Ośrodek Koordynacji Reagowania w Przypadku Katastrof swoje zadania realizuje w ścisłej współpracy z Biurem Organizacji Narodów Zjednoczonych do spraw Koordynacji Pomocy Humanitarnej (UN OCHA), któremu powierzono nadrzędną rolę w koordynacji działań międzynarodowych podczas katastrof i klęsk żywiołowych⁴¹. Stąd tak ważne dla efektywności międzynarodowej pomocy jest istnienie wytycznych INSARAG, a dla Polskiej Straży Pożarnej posiadanie certyfikatu INSARAG – USAR Poland, który potwierdza profesjonalizm i gotowość polskich strażaków do niesienia pomocy ludziom poszkodowanym w różnych zakątkach świata.

---

39 Por. https://www.msz.gov.pl/pl/c/MOBILE/polityka_zagraniczna/polityka_bezpieczenstwa/operacje_nato_i_ue/zarzadzanie_kryzysowe/ [dostęp: 04.06.2016].

40 Por.

http://www.ock.gov.pl/obrona_cywilna_kraju/euroatlantycki_osrodek_koordynacji_reagowania_w_przypadku_katastrof_-_eadrcc [dostęp: 06.06.2016].

41 http://www.ock.gov.pl/obrona_cywilna_kraju/euroatlantycki_osrodek_koordynacji_reagowania_w_przypadku_katastrof_-_eadrcc [dostęp: 06.06.2016].

Źródło: <http://warszawa-straz.pl/index.php/specjalizacje/1092-16-04-2014-recertyfikacja-uprawnien-insarag-ciezkiej-specjalistycznej-grupy-poszukiwawczo-ratowniczej-husar-poland> [dostęp: 06.06.2016].

Rys. 1. Certyfikat INSARAG dla USAR Poland

Od kilkudziesięciu lat polskie pożarnictwo uczestniczy również w pracach Międzynarodowego Stowarzyszenia Służb Pożarniczo-Ratowniczych – w polskiej nomenklaturze określanym też jako Międzynarodowy Komitet Techniczny Prewencji i Zwalczania Pożarów (fr. *Comité Technique International de Prévention du Feu* – CTIF). Główny cel działalności CTIF to inicjowanie, wspieranie oraz rozwój współpracy międzynarodowej w ramach zapobiegania i zwalczania pożarów, ratownictwa i ochrony ludności. Komendant główny Państwowej Straży Pożarnej jest przewodniczącym Krajowego Komitetu CTIF w Polsce. Zadania sekretariatu krajowego komitetu realizuje natomiast Biuro Współpracy Międzynarodowej KG PSP, które odpowiedzialne jest również za inicjowanie, planowanie oraz prowadzenie spraw dotyczących współpracy międzynarodowej pozostającej w kompetencji Komendanta Głównego PSP. Biuro zajmuje się również koordynacją współpracy dwustronnej i wielostronnej w dziedzinie ochrony przeciwpożarowej, ratownictwa, ochrony ludności i obrony cywilnej oraz współpracy międzynarodowej jednostek organizacyjnych PSP⁴².

---

42 Por. http://www.straz.gov.pl/panstwowa_straz_pozarna/Wspolpraca_miedzynarodowa [dostęp: 06.06.2016].

Działania ratownicze Państwowej Straży Pożarnej poza granicami kraju

Zgodnie z Ustawą o PSP grupy ratownicze Państwowej Straży Pożarnej realizują zadania poza granicami kraju w ramach działań ratowniczych, akcjach poszukiwawczo-ratowniczych i akcjach humanitarnych. Ustawa nie definiuje jednoznacznie tych trzech pojęć. Autor dokona analizy obowiązujących aktów prawnych, aby na podstawie dostępnych w nich definicji określić zakres znaczeniowy wymienionych trzech pojęć.

Definicję działań ratowniczych zawarto w ustawie o ochronie przeciwpożarowej, zgodnie z którą jest to zarówno [...] *każda czynność podjęta w celu ochrony życia, zdrowia, mienia lub środowiska, jak i likwidacja przyczyn pożaru, występowania klęski żywiołowej lub innego zagrożenia*⁴³. Działania ratownicze mogą zatem wykonywać wszyscy strażacy i ratownicy wchodzący w skład i współpracujący z KSRG, a więc nie tylko PSP, lecz także Ochotnicza Straż Pożarna (OSP), zakładowe służby ratownicze, GOPR czy TOPR oraz inne podmioty ratownicze. Jak widzimy pojęcie to zostało zdefiniowane w sposób bardzo szeroki.

Ustawa o PSP definiuje natomiast pojęcie akcja ratownicza, które również należy przywołać. Są to *działania ratownicze organizowane i kierowane przez Państwową Straż Pożarną*⁴⁴. Akcja ratownicza jest więc rodzajem działań ratowniczych, a mianowicie działaniami ratowniczymi prowadzonymi tylko przez strażaków. Zatem akcja ratownicza mieści się w działaniu ratowniczym, które jest wyrażeniem bardziej obszernym.

Brak w aktach prawnych definicji akcji poszukiwawczo-ratowniczej oraz akcji humanitarnej może powodować trudności w rozumieniu zakresu tych pojęć. Autor po przeprowadzeniu analizy dostępnych aktów prawnych wnioskuje, że działania ratownicze są pojęciem szerszym znaczeniowo w stosunku do akcji poszukiwawczo-ratowniczych i humanitarnych. Akcje poszukiwawczo ratownicze są organizowane na przykład w odpowiedzi na trzęsienia ziemi i katastrofy budowlane, w wyniku których ludzie mogą zostać uwięzieni pod gruzami budynków. Grupy poszukiwawczo-ratownicze poszukują wtedy zaginionych pod gruzami osób w celu uratowania ich życia, zatem prowadzą akcję poszukiwawczo-ratowniczą. Akcje humanitarne to szeroko pojmowane działania prowadzone w celu udzielenia pomocy ludności w trudnej sytuacji, zwłaszcza gdy odpowiedzialne władze nie mogą albo nie chcą takiej pomocy udzielić. Zarówno akcje poszukiwawczo-ratownicze, jak i akcje humanitarne wpisują

---

43 Por. Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej, Dz. U. z 2016 r., poz. 191, 298, art. 2 ust. 1.

44 Tamże, art. 7 ust. 1.

się zatem w definicję działań ratowniczych, są ich przykładami. Często też te dwie kategorie się uzupełniają, występują równocześnie, np. podczas akcji poszukiwawczo-ratowniczej prowadzone są akcje humanitarne polegające m.in. na dostarczaniu poszkodowanej ludności leków czy pożywienia. A to wszystko można przecież zgodnie z definicją nazwać działaniami ratowniczymi.

Aby skutecznie nieść pomoc ludziom dotkniętym katastrofami i klęskami żywiołowymi, polscy strażacy uczestniczą także w różnego rodzaju szkoleniach i ćwiczeniach ratowniczych organizowanych również poza granicami Polski. W tej części artykułu autor skupi się na działaniach ratowniczych, poszukiwawczo-ratowniczych i humanitarnych, które dotychczas zostały zrealizowane przez funkcjonariuszy PSP poza granicami kraju. Aby osiągnąć cel artykułu dokonana zostanie szczegółowa charakterystyka działań polskich grup ratowniczych w wybranych krajach, przez co ukazane zostanie szerokie spectrum zadań realizowanych przez polskich strażaków. Takie podejście do podjętej w niniejszej publikacji problematyki ukaże ewolucję, jaką przeszły działania polskich grup ratowniczych na przestrzeni ponad 25 lat oraz jak ważnym partnerem, w zakresie międzynarodowych działań ratowniczych, jest Polska.

Początek działalności polskiej straży pożarnej w akcjach zorganizowanej międzynarodowej pomocy sięga 1988 roku. Wtedy to miało miejsce trzęsienie ziemi w **Armenii**, do której została wysłana polska grupa ratownicza w celu wsparcia działań ratowniczych. Ówczesni pożarnicy z Warszawy, Wrocławia, Katowic, Opola, Płocka i Lublina, wraz z ratownikami górniczymi z Lubina i ratownikami Górskiego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego grupy karkonoskiej i beskidzkiej (w sumie 79 polskich ratowników), dołączyli do grupy niemal 2000 ratowników z 33 krajów, które udzieliły pomocy poszkodowanym Ormianom. Według statystyk trzęsienie ziemi spowodowało śmierć 55 tys. ludzi, a pół miliona straciło dach nad głową. Polscy ratownicy zostali skierowani do najbardziej zniszczonego rejonu – miejscowości Spitak i Leninakan. Posługując się własnym sprzętem zabranym z Polski, przeszukiwali niemal kompletnie zniszczone fabryki dźwigów i tekstylną oraz gruzowisko elewatora zbożowego, w którym w chwili wstrząsów pracowało ponad 200 osób. Polacy zajęli się również działaniami poszukiwawczymi w jednym z miejscowych przedszkoli i strażnicy straży pożarnej. Trudne warunki atmosferyczne oraz powtarzające się wstrząsy wtórne bardzo utrudniały pracę ratowników. Pomimo zaangażowania i walki z czasem nie udało się odnaleźć żywych osób. Wpłynął na to również odstęp czasu między kataklizmem a dotarciem grupy ratowniczej na miejsce zdarzeń – trzęsienie ziemi miało miejsce 7 grudnia, a wylot polskiej grupy dopiero 13 grudnia o godz. 23.00. Pomimo to działania Polaków spotkały się z dużym

szacunkiem i uznaniem m.in. dzięki budowaniu przez nich prymitywnych szop-domów, osiedli przeznaczonych na schronienie dla ocalałych Ormian. Polacy zasłynęli również z prowadzenia działań humanitarnych, takich jak: dostawy żywności, odzieży, leków oraz pomocy medycznej. Akcja poszukiwawczo-ratownicza trwała 14 dni⁴⁵.

Międzynarodowa akcja ratownicza w Armenii była chaotyczna. Brakowało koordynacji między różnie wyszkolonymi i wyposażonymi zespołami ratowniczymi. Uniemożliwiło to efektywną współpracę, ale też stało się asumptem do utworzenia w ramach ONZ grupy eksperckiej INSARAG. To wpłynęło również na poprawę organizacji i koordynacji grup ratowniczych w Polsce. Dzięki udziałowi w ćwiczeniach i szkoleniach INSARAG obecnie w Polsce mamy pięć Grup Poszukiwawczo-Ratowniczych Państwowej Straży Pożarnej: w Nowym Sączu (9 lipca 2002 roku GPR Nowy Sącz została przeformowana w Małopolską Grupę Poszukiwawczo-Ratowniczą (MGPR) Państwowej Straży Pożarnej), Gdańsku, Poznaniu, Warszawie i Łodzi. Obecnie w GPR służy 233 strażaków, w tym 88 przewodników psów⁴⁶. GPR organizowane są według Wytycznych INSARAG, które wyraźnie akcentują potrzebę zapewnienia samowystarczalności przez każdą przybywającą na miejsce kataklizmu grupę w zakresie: transportu, zakwaterowania, paliwa, żywności i wody pitnej na cały okres pobytu. W oparciu o wytyczne struktura GPR przedstawia się następująco:

- zespół dowodzenia – dowódca grupy i oficer łącznikowy;
- zespół poszukiwawczy – przewodnicy psów ratowniczych i operatorzy elektronicznego sprzętu lokacyjnego;
- zespół ratowniczy – operatorzy urządzeń technicznych, ratownicy wysokościowi, medyczni i lekarz;
- zespół logistyki;
- zespół bezpieczeństwa działań⁴⁷.

Dzięki takiej organizacji grupy możliwy jest optymalny dobór składu osobowego do charakteru konkretnych działań ratowniczych, które mogą być prowadzone zarówno w kraju, jak i za granicą.

Funkcjonariusze PSP, wnioskując z doświadczeń zdobytych w Armenii, wielokrotnie uczestniczyli w udzielaniu pomocy krajom nawiedzonym przez trzęsienia ziemi, powodzie, pożary lasów i inne kataklizmy, prowadząc profesjonalnie zorganizowane i koordynowane akcje poszukiwawczo-ratownicze i humanitarne, czyli ogólnie mówiąc działania ratownicze.

---

45 Por.: <http://ratownictwogorskie.pl/trzesienie-ziemi-w-armenii/> [dostęp: 05.06.2016]; T. Gartowski, *Rozwój...*, s. 515.

46 Por. T. Gartowski, *Rozwój...*, s. 512.

47 Por. tamże, s. 514.

Poniżej przedstawiony zostanie przegląd wybranych działań ratowniczych z udziałem polskich grup poszukiwawczo-ratowniczych.

Turcja 1999 rok

W 1999 roku północno-zachodni obszar Turcji dwukrotnie został spustoszony przez trzęsienia ziemi. Pierwsze miało miejsce 17 sierpnia niedaleko Izmitu (epicentrum miało miejsce w Gölcük) i osiągnęło siłę 7,6 w skali Richtera. Mimo że trwało 37 sekund spowodowało śmierć ponad 17 tysięcy osób⁴⁸. Niespełna trzy miesiące później – 12 listopada w prowincji Duzce wystąpił wstrząs o sile 7,2 w skali Richtera, w wyniku którego zginęły 894 osoby. Jego epicentrum znajdowało się około 100 kilometrów na wschód od epicentrum poprzedniego katastrofalnego trzęsienia z tego samego roku⁴⁹.

Po obu trzęsieniach ziemi społeczność międzynarodowa zorganizowała akcje ratownicze, w których wzięli udział również strażacy PSP. W każdej brało udział po 50 polskich ratowników. Pierwsze trzęsienie ziemi miało miejsce 17 sierpnia o północy, a polska grupa (GPR Gdańsk) osiągnęła gotowość już o godzinie 17.53. Informacja z UN OCHA wpłynęła 18 sierpnia o godzinie 11.13, natomiast pierwsza grupa polskich ratowników wyleciała do Turcji już o 18.20, a druga (GPR Nowy Sącz) poleciała 20 sierpnia o godzinie 6.00. Akcja ratownicza trwała do 27 sierpnia. Równie szybko polscy ratownicy osiągnęli gotowość do udziału w akcji ratowniczej po drugim trzęsieniu ziemi – wstrząsy nastąpiły 12 listopada około godziny 18.57, a wylot polskiej grupy następnego dnia o 21.00. Akcja ratownicza trwała do 16 listopada⁵⁰.

Indie 2001 rok

26 stycznia 2001 roku trzęsienie ziemi o sile 7,9 w skali Richtera zrównało z ziemią miasta Bhudź i Anjar w północno-zachodnich Indiach. Zginęło co najmniej 30 tys. osób, a znacznie więcej straciło dach nad głową. Na mocy zgody wydanej 29 stycznia przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji polscy strażacy wraz z Polską Misją Medyczną (polska pozarządowa humanitarna organizacja non-profit) udzielili 300 poszkodowanym mieszkańcom Indii pomocy humanitarnej oraz zbudowali szpital polowy. Akcja humanitarna trwała od 31 stycznia do 10 lutego, a wzięło w niej udział 21 polskich ratowników i lekarzy⁵¹.

Niemcy i Czechy 2002 rok

---

48 Por. https://pl.wikipedia.org/wiki/Trz%C4%99sienie_ziemi_w_G%C3%B6lc%C3%Bck [dostęp: 05.07.2016].

49 <http://www.polskieradio.pl/5/3/Artykul/466281,Trzesienia-ziemi-w-Turcji-dokumentacja-30-lat> [dostęp: 05.07.2016].

50 Por. T. Gartowski, *Rozwój...*, s. 515.

51 Por. tamże, s. 516.

W sierpniu 2002 roku Europa Środkowo-Wschodnia została nawiedzona przez powódź nazywaną *Wielką powodzią tysiąclecia*. Krajami, które najbardziej ucierpiały były m.in. Niemcy i Czechy. W związku z panującą w nich katastrofalną sytuacją MSWiA zaoferowało pomoc jednostek Państwowej Straży Pożarnej przy usuwaniu skutków powodzi. Według zapotrzebowania złożonego przez stronę niemiecką przygotowano 24 osobową grupę ratowniczą wyposażoną w 12 samochodów specjalistycznych i 9 pomp dużej wydajności. Grupa wyruszyła do akcji 16 sierpnia. Podzielono ją na dwie sekcje – zadaniem pierwszej było wypompowywanie wody w miejscowości Coswig w celu obniżenia poziomu wód kanalizacyjnych, a zadaniem drugiej – wypompowywanie wody z fabryki KBA „Planeta”, produkującej sprzęt drukarski. Działania polskich jednostek w fabryce „Planeta” uratowały zakład przed zalaniem.

Pomoc dla Republiki Czech zorganizowano według ustaleń ze stroną czeską. Uformowano kompanie PSP w 78 osobowym składzie, które 18 sierpnia przekroczyły granicę czeską. Grupa była wyposażona w pompy dużej wydajności, 2 kontenery przeciwpowodziowe, 2 samochody wężowe, samochody kwatermistrzowskie i specjalistyczne (razem 24 szt.) oraz 150 osuszaczy do budynków. Polską grupę ratowniczą skierowano do miejscowości Lutomerice. Zadaniem grupy było głównie wypompowywanie wody z zalanego terenu do pobliskiej rzeki⁵².

Algieria 2003 rok

Miasto Boumerdes położone w północnej części Algierii zostało 21 maja nawiedzone przez trzęsienie ziemi o sile 6,8 w skali Richtera, w którym zginęło blisko 2300 ludzi⁵³. Polska włączyła się w międzynarodową pomoc dla poszkodowanych Algierczyków. Zorganizowano akcję poszukiwawczo-ratowniczą, która trwała 5 dni. Wzięło w niej udział 27 ratowników z Polski. Dodatkowo Polska Misja Medyczna rozstawiła ambulatorium polowe⁵⁴.

Iran 2003 rok

26 grudnia 2003 roku trzęsienie ziemi o sile 6,7 w skali Richtera nawiedziło miasto Bam położone w południowo-wschodnim Iranie i doprowadziło do śmierci ponad 26 tys. ludzi. Rannych zostało ok 30 tys. osób. By nieść pomoc poszkodowanym mieszkańcom Bam, Polska zorganizowała akcję poszukiwawczo-ratowniczą. Wzięło w niej udział 28

---

52 Por. <https://mswia.gov.pl/pl/aktualnosci/1337,Informacja-dotyczaca-udzialu-jednostek-Panstwowej-Strazy-Pozarnej-w-akcji-pomocy.html> [dostęp: 05.07.2016].

53 Por. <http://wiadomosci.dziennik.pl/swiat/artykuly/175771,najwieksze-trzesienia-ziemi.html> [dostęp: 05.07.2016].

54 Por. Por. T. Gartowski, *Rozwój...*, s. 515.

strażaków z nowosądeckiej grupy poszukiwawczo-ratowniczej wraz z sześcioma psami wyszkolonymi do wykrywania żywych ludzi w zawałach i gruzowiskach oraz 3 lekarzami i ambulatorium z lekami z Polskiej Misji Medycznej. Akcją prowadzono przez 6 dni, w ciągu których dostarczono pomoc humanitarną w postaci leków, wyposażenia medycznego i koców. Polscy strażacy mogli profesjonalnie prowadzić działania poszukiwawczo-ratownicze, ponieważ wyposażeni byli w geofony, kamery termowizyjne, kamery wzornikowe, hydrauliczny sprzęt do odgruzowywania ofiar oraz w satelitarną łączność telefoniczną⁵⁵.

Sri Lanca, Sumatra 2004 rok

26 grudnia 2004 roku miało miejsce podwodne trzęsienie ziemi na Oceanie Indyjskim. Wywołało ono potężne fale tsunami (sięgające 15 m), które uderzyły w wybrzeża Indonezji oraz kilku innych państw Azji Południowo-Wschodniej oraz Afryki, niszcząc nadmorskie wsie, miasteczka i kurorty turystyczne. Liczba zabitych i zaginionych to co najmniej 294 tys. osób. Dach nad głową straciło kilka milionów ludzi. Największe szkody tsunami wywołało m.in. u wybrzeży Sri Lanki i Sumatry, gdzie pomoc humanitarną dostarczyła Państwowa Straż Pożarna. Dwa zespoły ratownicze w dniach 30 grudnia – 3 stycznia przekazały potrzebującej ludności leki, sprzęt medyczny oraz koce⁵⁶.

Pakistan 2005 rok

W sobotę 8 października 2005 roku w godzinach porannych w Kaszmirze (pogranicze Pakistanu, Indii, Afganistanu i Chin) miało miejsce trzęsienie ziemi o sile 7,6 w skali Richtera. Oficjalne dane wskazują, że zginęło 89 tys. osób, a ponad 69 tys. zostało rannych. W odpowiedzi na te tragiczne w skutkach zdarzenie Krajowe Centrum Koordynacji Ratownictwa i Ochrony Ludności nawiązało kontakt z Dyżurnym Ministerstwa Spraw Zagranicznych, od którego otrzymano informację o sytuacji w rejonie trzęsienia ziemi. Prośba o międzynarodową pomoc wpłynęła od rządu Pakistanu 9 października. Sekretarz Stanu w MSWiA wydał zgodę na zorganizowanie polskiej grupy ratowniczej, w związku z czym w gotowość postawiono Grupy Poszukiwawczo Ratownicze PSP z Nowego Sącza i Gdańska. Skład grupy wyjazdowej przedstawiał się następująco:

- 18 strażaków PSP (włączając w to lekarzy, paramedyków i przewodników psów wyposażonych w sprzęt techniczny i elektroniczne urządzenia poszukiwawcze);
- 4 lekarzy Polskiej Misji Medycznej;
- ambulatorium polowe;

---

55 Por. http://www.straz.gov.pl/aktualnosci/lista_aktualnosci/Iran-trzesienie-ziemi/idn:11_48 [dostęp: 05.07.2016].

56 Por. Por. T. Gartowski, *Rozwój...*, s. 516.

- 5 psów poszukiwawczych.

Akcja poszukiwawczo-ratownicza prowadzona była przez 10 dni. W tym czasie grupa była samowystarczalna, jeśli chodzi o żywność, wodę pitną i zakwaterowanie. Strażacy odznaczyli się profesjonalizmem – każdy z nich posiadał przeszkolenie paramedyczne, w związku z czym po zakończeniu działań poszukiwawczo-ratowniczych pomagali lekarzom realizować podstawową pomoc medyczną w ambulatorium. Polscy ratownicy dostarczyli potrzebującym mieszkańcom Kaszmiru pomoc humanitarną w postaci środków opatrunkowych, leków, pościeli i koców⁵⁷.

Jawa (Indonezja) 2006

Okolice Yogyakarty na wyspie Jawa zostały 27 maja 2006 roku nawiedzone przez trzęsienie ziemi o sile 6,3 w skali Richtera. Według oficjalnych danych śmierć poniosły 6234 osoby, ponad 44 tys. zostało rannych, a 600 tys. straciło dach nad głową. Do międzynarodowych działań ratowniczych przystąpiło 16 polskich ratowników i lekarzy. Zajęli się oni prowadzeniem akcji humanitarnej polegającej na dostarczaniu leków, wyposażenia medycznego czy koców. Rozstawiono również ambulatorium polowe. Akcja trwała od 1 do 14 czerwca⁵⁸.

Ukraina 2008

Na przełomie lipca i sierpnia 2008 roku na zachodzie Ukrainy miała miejsce powódź, która przyniosła katastrofalne skutki: podtopionych było ponad 40 tys. budynków, a zatopionych około 34 tys. hektarów pól uprawnych. Kataklyzm zabił ponad 20 osób i zniszczył ok. 680 km dróg⁵⁹. W związku z dramatyczną sytuacją do wsparcia działań ratowniczych na terenie Ukrainy została wysłana Polska Grupa Ratownicza UKRAINA 2008, w której skład weszły dwie kompanie powodziowe MAZOWSZE i KATOWICE oraz zastęp kwatermistrzowski LUBLIN. W sumie 78 ratowników, 31 samochodów, 9 przyczep, 4 łodzie płaskodenne, 8 pomp dużej wydajności oraz 17 pomp szlamowych – małej i średniej wydajności.

Polska Grupa Ratownicza rozpoczęła działania ratownicze 4 sierpnia. Działania, polegające głównie na wypompowywaniu wody z zalanych obiektów i terenów, prowadzono w następujących miejscowościach: Borszcziv, Prutivka, Zabołotów, Tułukiv, Śniatyń, Budiliw, Widiniv, Ilinci. Strażacy prowadzili również akcje humanitarne, dowożąc wodę pitną poszkodowanym mieszkańcom rejonu powodzi oraz przeprowadzając dezynfekcje studni. Podczas 6 dni akcji ratowniczej Polska Grupa

---

57 Por. http://www.straz.gov.pl/aktualnosci/lista_aktualnosci/idn:16671 [dostęp: 06.07.2016].

58 Por. Por. T. Gartowski, *Rozwój...*, s. 516.

59 Por. <http://wiadomosci.dziennik.pl/swiat/artykuly/78757,powodz-na-ukrainie-zabila-juz-22-ludzi.html> [dostęp: 06.07.2016].

Ratownicza przeprowadziła 1665 interwencji, co spotkało się z uznaniem Ukraińców oraz przedstawicieli Monitoring and Information Center Unii Europejskiej⁶⁰.

Haiti 2010 rok

Haiti, państwo w Ameryce Środkowej, zostało 12 stycznia 2010 roku nawiedzone przez trzęsienie ziemi o sile ponad 7 w skali Richtera. Według oficjalnych danych zginęło 316 tys. osób, a około 3 mln zostało rannych lub straciło dach nad głową. Wobec tak wielkiego kataklizmu z pomocą ruszyła wspólnota międzynarodowa. Akcję poszukiwawczo-ratowniczą zorganizowała również Polska. 54 ratowników PSP z Ciężkiej Grupy Poszukiwawczo-Ratowniczej USAR Poland wraz z 9 psami wyszkolonymi do poszukiwania żywych osób uwięzionych pod gruzami przez kilka dni niosło pomoc poszkodowanym w rejonie trzęsienia ziemi. Nie ograniczali się tylko do działań poszukiwawczych, ale też zajmowali się udzielaniem pomocy medycznej oraz wsparciem innych grup ratowniczych. Była to największa międzynarodowa akcja ratownicza w historii – wzięło w niej udział 1500 ratowników z całego świata. Polska grupa to specjalistycznie wyszkoleni strażacy PSP z Nowego Sącza, Warszawy, Gdańska, Łodzi i Poznania. Dzięki wyposażeniu w specjalistyczny sprzęt ratowniczy do poszukiwania i uwalniania osób uwięzionych pod gruzami oraz sprzęt łączności satelitarnej odznaczyli się profesjonalizmem i organizacją działań. Zadania realizowali zgodnie ze standardami INSARAG. Była to grupa samowystarczalna pod względem prowiantu i zaplecza logistycznego. Akcja trwała od 15 do 24 stycznia 2010 roku⁶¹.

Rosja 2010 rok

Latem 2010 roku Rosję nawiedziły katastrofalne upały i susza, która doprowadziła do pożarów lasów. Żywiol trwał od końca lipca do początku września i spowodował śmierć 54 osób. Spłonęło ponad 2 tys. budynków. Rosja nie była w stanie samodzielnie uporać się z kataklizmem. Do akcji ratunkowej włączyła się społeczność międzynarodowa. Na oficjalną prośbę o pomoc wystosowaną przez rząd Federacji Rosyjskiej odpowiedziała również Polska. Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji postanowił o utworzeniu grupy ratowniczej „Rosja 2010” do walki z pożarami lasów w Rosji. W skład grupy weszło 159 strażaków PSP i 45 samochodów z województwa mazowieckiego, lubelskiego, podlaskiego, opolskiego, lubuskiego, kujawsko-pomorskiego i śląskiego. Poza typowymi pojazdami gaśniczymi grupa wyposażona była w specjalistyczny sprzęt do ochrony dróg oddechowych, dwie cysterny, pompy dużej wydajności, samochód

---

60 Por. http://www.straz.gov.pl/aktualnosci/lista_aktualnosci/idn:30954 [dostęp: 06.07.2016].

61 Por. http://www.straz.gov.pl/aktualnosci/lista_aktualnosci/idn:32871 [dostęp: 07.07.2016].

dowodzenia i łączności, kontenery logistyczne i sanitarne oraz autobus do przewozu ratowników. Do szczegółowych zadań polskich ratowników należało:

- gaszenie pożaru torfu;
- zapobieganie rozprzestrzenieniu się pożaru na tereny już ugaszone lub na tereny sąsiednie nieobjęte pożarem;
- dozоровanie ugaszonych obszarów lasu;
- organizacja systemu zaopatrzenia wodnego.

Polska grupa ratownicza w ciągu dwóch tygodni pomogła rosyjskim i białoruskim strażakom opanować pożary lasów na obszarze prawie 36 km kw. Pomoc polskich strażaków została bardzo wysoko oceniona przez Ministerstwo ds. Sytuacji Nadzwyczajnych Rosji, które uhonorowało ich medalami „Za współdziałanie w imię służby ratowniczej”⁶².

Słowenia 2014 rok

W lutym 2014 roku Słowenię dotknęła klęska żywiołowa spowodowana intensywnymi śnieżycami i mrozami. Z powodu oblodzenia linii energetycznych doszło do wielu awarii i braków w dostawie prądu. W związku z tym rząd kraju zwrócił się o pomoc międzynarodową w ramach unijnego Mechanizmu Ochrony Ludności. Polska odpowiedziała na apel Słowenii i 4 lutego zadysponowano siły i środki do realizacji pomocy. Zorganizowano misję ratowniczą, w której wzięło udział 10 strażaków PSP wyposażonych w 4 pojazdy oraz 3 agregaty prądotwórcze. Grupa prowadziła działania ratownicze w rejonie miejscowości Maribor⁶³. Oprócz dozoru agregatów prądotwórczych polscy strażacy udzielali pomocy miejscowym służbom ratowniczym przy usuwaniu skutków nadmiernych opadów śniegu i deszczu oraz zlodowaceń, a także usuwali zwisające gałęzie i konary drzew z publicznych dróg. Misja trwała do 22 lutego⁶⁴.

Nepal 2015 rok

Trzęsienie ziemi o sile 7,8 w skali Richtera nawiedziło 25 kwietnia 2014 roku Nepal i spowodowało śmierć 8 964 osób. Co najmniej 23 447 osób zostało rannych. Rząd Nepalu zwrócił się o międzynarodową pomoc w prowadzeniu działań ratowniczych i humanitarnych. Polska szybko włączyła się do pomocy ofiarom kataklizmu. Już 26 kwietnia do Nepalu wyleciała Polska Ciężka Grupa Poszukiwawczo-Ratownicza USAR Poland w składzie 81 strażaków PSP z Warszawy, Gdańska, Nowego Sącza,

---

62 Por.: http://www.straz.gov.pl/aktualnosci/lista_aktualnosci/idn:33148 [dostęp: 07.07.2016]; <http://www.nto.pl/wiadomosci/opole/art/4161249,opolanie-wrocili-z-akcji-gaszenia-pozarow-lasow-w-rosji,id,t.html> [dostęp: 07.07.2016].

63 Por. <https://mswia.gov.pl/pl/aktualnosci/11782,Misja-ratownicza-polskich-strazakow-w-Slowenii.html> [dostęp: 07.07.2016].

64 <http://www.katowice.kwpsp.gov.pl/aktualnosci/wydarzenia,1027/slascy-strazacy-z-misja-ratownicza-na-slowenii> [dostęp: 07.07.2016].

Łodzi i z Poznania wraz z towarzyszącymi im psami. Wyposażeni byli w kilka ton sprzętu ratowniczego, takiego jak: kamery wziernikowe, geofony, sprzęt pneumatyczny i medyczny. Grupa odznaczała się samowystarczalnością dzięki zapleczu logistycznemu, środkom łączności, zaopatrzeniu w żywność oraz wodę. Od 27 kwietnia ratownicy USAR Poland prowadzili działania poszukiwawczo-ratownicze, udzielali pomocy medycznej oraz pomagali nepalskiej armii w dotarciu do uwięzionych pod gruzami ludzi. Strażacy PSP odpowiedzialni byli za koordynację działań związanych z rozładowywaniem i przekazaniem polskiej pomocy humanitarnej (20 ton namiotów, śpiworów, koców, środków czystości i leków, które zebrały organizacje pozarządowe)⁶⁵.

Podsumowanie

Polscy strażacy biorą udział w akcjach międzynarodowej pomocy od 1988 roku. Wtedy to polska grupa ratownicza została wysłana do Armenii w celu wsparcia działań ratowniczych po katastrofalnym w skutkach trzęsieniu ziemi. Chaotycznie i nieefektywnie prowadzona akcja stała się asumptem dla społeczności międzynarodowej do stworzenia narodowych i międzynarodowych mechanizmów pomocy dla krajów dotkniętych katastrofami i klęskami żywiołowymi. W związku z tym doszło również do znaczącej poprawy organizacji i koordynacji działań grup ratowniczych w Polsce, które coraz bardziej odznaczały się w działaniach ratowniczych poza granicami kraju.

Od przełomu XX i XXI wieku aż do chwili obecnej nie było roku, w którym strażacy PSP wraz ze specjalistycznym sprzętem nie uczestniczyliby w międzynarodowych akcjach poszukiwawczo-ratowniczych i humanitarnych. W tym okresie wraz z nabieraniem przez polskich ratowników doświadczenia ewoluowało prawie wszystko:

- prawodawstwo;
- wyposażenie osobiste i techniczne;
- wykształcenie;
- zabezpieczenie logistyczne, epidemiologiczne i weterynaryjne;
- system powiadamiania i łączności;
- umundurowanie;
- rozwinęło się przygotowanie grup poszukiwawczo-ratowniczych;
- skrócił się czas osiągnięcia gotowości GPR do działań poza granicami Polski (początkowo było to nawet kilka dni, obecnie strażacy są w stanie zorganizować akcję w ciągu kilku godzin);

---

65 Por. http://www.straz.gov.pl/aktualnosci/lista_aktualnosci/idn:35448 [dostęp: 07.07.2016].

- Polska uzyskała certyfikat INSARAG świadczący o profesjonalizmie i gotowości polskich strażaków do niesienia pomocy w każdym zakątku świata.

Co istotne, Państwowa Straż Pożarna zasłynęła poza granicami kraju nie tylko dzięki prowadzeniu akcji poszukiwawczo-ratowniczych. Społeczeństwa krajów dotkniętych klęskami żywiołowymi wielokrotnie doceniały pomoc humanitarną i medyczną udzielaną im przez polskich strażaków.

Celem niniejszej publikacji było scharakteryzowanie udziału funkcjonariuszy Państwowej Straży Pożarnej w działaniach ratowniczych, akcjach poszukiwawczo-ratowniczych oraz akcjach humanitarnych poza granicami Polski. W przekonaniu autora artykuł ukazał profesjonalizm i wysoką rangę wkładu Państwowej Straży Pożarnej w działania ratownicze poza granicami kraju, a zatem jego cel został osiągnięty.

Działalność straży pożarnej często mylnie sprowadzana jest tylko do gaszenia pożarów. Charakterystyka działań Państwowej Straży Pożarnej w wybranych państwach ukazała, że jest to formacja odpowiedzialna za bezpieczeństwo w szerokim tego słowa znaczeniu – odpowiedzialna za życie, zdrowie i mienie każdej osoby, która potrzebuje pomocy. Bez względu na narodowość i odległość od Polski. Trzęsienia ziemi, powodzie, pożary lasów, klęski żywiołowe spowodowane śnieżycami i mrozami to tylko przykłady ukazujące szerokie spectrum działań polskich strażaków.

Bibliografia

1. Kędra Marcin, *GPR według INSARAG*, Przegląd pożarniczy. Miesięcznik Państwowej Straży Pożarnej, nr 5/2014.
2. Konieczny Jerzy, Schroeder Maciej (red.), *Krajowy System Ratowniczo-Gaśniczy w latach 1995-2015. Postępy organizacyjno-prawne, logistyczne i taktyczno-ratownicze*, Garmond Oficyna Wydawnicza, Poznań, 2015.
3. *Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 października 2005 r. w sprawie warunków i trybu delegowania strażaków Państwowej Straży Pożarnej do pełnienia służby poza granicą państwa oraz sposobu i organizacji działania grupy ratowniczej*.
4. Skoczylas Józef, *Prawo ratownicze*, wydanie 2, LexisNexis, Warszawa, 2011.
5. *Ustawa z dn. 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej*, Dz. U. z 1991 r., nr 81, poz. 351.
6. *Ustawa z dn. 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej*, Dz. U. z 1991 r., nr 88, poz. 400 z poz. zm.

Źródła internetowe

1. Biuro ds. Koordynacji Pomocy Humanitarnej, Sekcja wsparcia koordynacji działań w terenie (Sekretariat INSARAG), *INSARAG: wytyczne i metodologia*, lipiec 2006, s. 9, http://www.straz.gov.pl/data/other/insarag_wyt.pdf.
2. <http://psp.opole.pl/uploads/info-o-ppsp-na-xx-lecie.pdf>.
3. <http://ratownictwogorskie.pl/trzesienie-ziemi-w-armenii/>.
4. <http://warszawa-straz.pl/index.php/specjalizacje/1092-16-04-2014-recertyfikacja-uprawnien-insarag-ciezkiej-specjalistycznej-grupy-poszukiwawczo-ratowniczej-husar-poland>.
5. <http://wiadomosci.dziennik.pl/>.
6. <http://www.katowice.kwpsp.gov.pl/aktualnosci/wydarzenia,1027/slascy-strazacy-z-misja-ratownicza-na-slowenii>.
7. <http://www.nto.pl/wiadomosci/opole/art/4161249,opowanie-wrocili-z-akcji-gaszenia-pozarow-lasow-w-rosji,id,t.html>.
8. http://www.ock.gov.pl/obrona_cywilna_kraju/euroatlantycki_osrodek_koordynacji_reagowania_w_przypadku_katastrof_-_eadrcc.
9. <http://www.polskieradio.pl/5/3/Artykul/466281,Trzesienia-ziemi-w-Turcji-dokumentacja-30-lat>.
10. <http://www.straz.gov.pl/>.
11. http://www.unic.un.org.pl/pomoc_humanitarna/ocha.php.
12. <https://mswia.gov.pl/pl/>.
13. <https://pl.wikipedia.org/>.
14. https://www.msz.gov.pl/pl/c/MOBILE/polityka_zagraniczna/polityka_bezpieczenstwa/operacje_nato_i_ue/zarzadzanie_kryzysowe/.

15. <https://www.polskapomoc.gov.pl/UNDAC,-,mechanizm,ekspedycji,Narodow,Zjednoczonych,1355.html>.

STATE FIRE SERVICE IN ACTION ABROAD

Abstract: In recent years, Poland has increased its involvement in missions supporting the countries affected by natural disasters, assisting in rescue and search efforts and in providing humanitarian aid. These tasks are delegated to the rescue groups of the State Fire Service. Poland is most active in the EU, the UN and NATO. The purpose of this paper is to describe the participation of the members of the State Fire Service in rescue, search and rescue, and humanitarian aid missions organized abroad. Furthermore, by describing the State Fire Service and the origins of its missions abroad, as well as the activity of State Fire Service rescue groups in selected countries, the author shows the great significance of the involvement of the State Fire Service in helping the people affected by natural disasters not only in Poland but also abroad.